

Cigánytelepek felszámolása és újratermel(őd)ése I.

(szerkesztői előszó)

A *Romológia* folyóirat 13. száma a cigánytelepek felszámolásának és újratermel(őd)ésének történeti vetületeihez kíván adalékokkal szolgálni a 18-20. század között terjedő időszakról foglalkozó levéltári kutatásokra hagyatkozó tanulmányok közlésén keresztül. Az imént említett kötetnek szerves folytatása a folyóirat 14. száma, mely az MSZMP KB Politikai Bizottságának 1961-ben kiadott határozatától kezdődően veszi szemügyre a témát. Így az Olvasó betekintést nyerhet a kérdés többszáz éves múltjába, illetve jelenlegi állásába a helyi és országos léptékű kezdeményezések ismertetése által. A látszólag mesterséges határvonal meghúzása mögött okként egyrészt az állt, hogy Magyarországon ettől a ponttól kezdődően kezdtek el foglalkozni átfogóan a cigánytelepek felszámolásával, másrészt a múltat is felölelő szociológiai és romológiai indíttatású írások döntően a párthatározatot követő fejleményeket tárgyalják. Nagy ritkán az azt megelőző időszakra is szorítózkodó írások döntően megelégednek a Magyar Királyi Statisztika Hivatal 1893-as cigányösszeírásának vonatkozó kimutatásaival, valamint a Mezey Barna szerkesztésében megjelent *A Magyarországi cigánykérdés dokumentumokban 1422-1985 c. forráskiadvány* kapcsolódó fejezeteivel. A folyóirat ezen száma ezt az űrt kísérli meg némiképp betölteni, további célja, hogy felhívja a figyelmet a cigánysággal kapcsolatos levéltári kutatások létére és fontosságára, mivel mind több forrásközlés és szaktanulmány lát napvilágot, amik sok tekintetben árnyalják az eddig elfogadott képet, azonban sok Szerző nem ismeri ezeket, vagy nem vesz róluk tudomást. Továbbá a cigánytelepek és felszámolásuk érdekében tett lépések szélesebb időhorizontban történő vizsgálata lehetővé teszi a különböző korszakokon átívelő elgondolásoknak, megközelítéseknek a felismerését.

A *Romológia* folyóirat jelen számában Varga J. János a 17-18 századi nyugat-magyarországi cigányság vándorlását, letelepítését szemlélteti hézagpótló tanulmányában, kitérve az állam és a földesurak intézkedéseire, szerepére. *Kurucz György* a cigányságnak a 18. századi edelényi uradalomba való betagozódási folyamatát mutatja be. Az írás jelentősége abban rejlik, hogy az uralkodók rendeletein túl egy település példáján ismerteti a vándorcigányok első, a hatalom által is elfogadott letelepedési módját. *Nagy Pál* tanulmányában a magyarországi és erdélyi cigányság 19. századi lakhatási viszonyait részletezi, szintén hangsúlyt helyezve a vándorcigányok letelepítésére. Az írás

egyik legfőbb erénye, hogy felhívja a figyelmet a cigányság változatos lakhatási, illetve azzal összefüggésben megélhetési helyzetére és az így körvonalazható csoportosításukra. *Mednyánszky Miklósnak* a korszakon átívelő, a főváros környéki nem cigányok által lakott barlanglakások létrejöttét és felszámolását taglaló dolgozata látszólag nem illeszkedik a tematikába. A folyóirat e számában történő közlését az indokolta, hogy felhívja a figyelmet arra, hogy nem cigányok tömegei is laktak nyomortelepeken, elkerülve ezzel a kérdés etnicizálódását, másrészt, hogy a CS-lakás programot lefektető rendelet hatálya a barlanglakásokra is kiterjedt. *Miklós Tamás* a Horthy-korszakba vezető tanulmányában az esztergomi cigánytelep többszöri áthelyezését és felszámolását vázolja fel, egyúttal fontos adalékokkal szolgál az imént említettek mögött megbúvó okokra és elgondolásokra egyaránt. *Hajnáczky Tamás* a szocialista korszakra összpontosító forrásközlésében, mindenekelőtt a kisiparosok CS-lakás programbeli visszaéléseit összegzi, valamint felhívja a figyelmet azok hátterére, továbbá a közölt forráson keresztül azok számszerűsíthető mértékéhez kíván adatokkal hozzájárulni.

Budapest, 2017. december 10.

Hajnáczky Tamás
kisebbségpolitikai szakértő
Károli Gáspár Református Egyetem

ALAPPONT

- 8 Prof. Dr. Varga J. János DSc: Gondoskodó földesúr
– gondoskodó állam